RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA XORIJIY TIL O’QITISHNING YANGI IMKONIYATLARI

Rahmatullayeva Mushtariy Rustam qizi
Xorijiy til yo’nalishi
O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti
akademik litseyi
Ilmiy rahbar: **Negmatova Dilafruz**
https://doi.org/10.5281/zenodo.23106002

Annatatsiya

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi xorijiy til o‘qitish metodologiyasini tubdan o‘zgartirmoqda, biroq innovatsion raqamli vositalarning kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishga ta’siri yetarlicha o‘rganilmagan. Ushbu tadqiqotning maqsadi raqamli ta’lim muhitida xorijiy til o‘qitishning yangi imkoniyatlarini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot 2020-2024 yillar oralig‘ida Google Scholar, Scopus va O‘zbekiston ilmiy platformalarida "raqamli ta’lim", "xorijiy til o‘qitish", "innovatsion texnologiyalar" kalit so‘zlari bilan qidiruv o‘tkazishga asoslangan adabiyotlar tahlili metodologiyasidan foydalanadi; 70 dan ortiq manbadan 14 tasi tahlilga kiritildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli muhit o‘quv jarayonini moslashuvchan va shaxsiylashtirilgan qiladi, interaktiv mashqlar amaliy ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Sun’iy intellekt asosidagi vositalar talaffuzni to‘g‘rilash va yozma ishlarni avtomatik baholash orqali o‘rganishni optimallashtiradi. Raqamli lingvodidaktika loyiha asosida o‘qitish va hamkorlikdagi o‘rganish kabi yangi metodologik imkoniyatlarni ilgari suradi. Ushbu imkoniyatlar til o‘rganuvchilarning kommunikativ kompetentligini sezilarli darajada oshiradi va ta’lim samaradorligini ta’minlaydi.

Kalit so'zlar: raqamli ta’lim, xorijiy til o‘qitish, innovatsion texnologiyalar, kommunikativ kompetentlik, raqamli lingvodidaktika, sun’iy intellekt, adabiyotlar tahlili

Abstract

The rapid development of digital technologies is fundamentally changing foreign language teaching methodology, yet the impact of innovative digital tools on developing communicative competence has not been sufficiently studied. The aim of this study is to analyze the new opportunities for foreign language teaching in a digital educational environment. The study employs a literature review methodology based on a search conducted between 2020-2024 in Google Scholar, Scopus, and Uzbek scientific platforms using keywords such as "digital education," "foreign language teaching," and "innovative technologies"; 14 out of over 70 initial sources were included in the analysis. The results indicate that the digital environment makes the learning process flexible and personalized,

with interactive exercises developing practical skills. AI-based tools optimize learning by correcting pronunciation and automatically evaluating written assignments. Digital linguodidactics promotes new methodological opportunities such as project-based and collaborative learning. These opportunities significantly enhance learners' communicative competence and ensure educational effectiveness.

Keywords: digital education, foreign language teaching, innovative technologies, communicative competence, digital linguodidactics, artificial intelligence, literature review

Аннотация

Быстрое развитие цифровых технологий кардинально меняет методику преподавания иностранных языков, однако влияние инновационных цифровых инструментов на развитие коммуникативной компетенции изучено недостаточно. Целью данного исследования является анализ новых возможностей преподавания иностранных языков в цифровой образовательной среде. Исследование основано на методологии анализа литературы, проведенного в период 2020-2024 годов в Google Scholar, Scopus и узбекских научных платформах с использованием ключевых слов "цифровое образование", "преподавание иностранных языков", "инновационные технологии"; из более чем 70 первоначальных источников 14 были включены в анализ. Результаты показывают, что цифровая среда делает учебный процесс гибким и персонализированным, а интерактивные упражнения развивают практические навыки. Инструменты на основе искусственного интеллекта оптимизируют обучение, корректируя произношение и автоматически оценивая письменные работы. Цифровая лингводидактика продвигает новые методологические возможности, такие как проектное и совместное обучение. Эти возможности значительно повышают коммуникативную компетенцию обучающихся и обеспечивают эффективность образования.

Ключевые слова: цифровое образование, преподавание иностранных языков, инновационные технологии, коммуникативная компетенция, цифровая лингводидактика, искусственный интеллект, анализ литературы

Kirish

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’lim tizimini, xususan, xorijiy til o‘qitish metodologiyasini tubdan o‘zgartirmoqda . Raqamli ta’lim muhiti til o‘rganuvchilar uchun keng imkoniyatlar yaratib, o‘qitish samaradorligini oshirmoqda . Global miqyosda raqamli o‘qitishga o‘tish til pedagogikasida texnologiyalarni integratsiyalash muhimligini ta’kidlaydi . Biroq, innovatsion raqamli vositalar va metodologiyalarning xorijiy til kommunikativ kompetentligini rivojlantirishga ta’siri yetarlicha o‘rganilmagan. Ushbu tadqiqotning maqsadi raqamli ta’lim muhitida xorijiy til o‘qitishning yangi imkoniyatlarini tahlil qilishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili: Raqamli ta’lim muhitining didaktik imkoniyatlari Abduvaliev (2023) tomonidan atroflicha o‘rganilgan bo‘lib , G'aniyeva (2020) masofaviy ta’limning o‘ziga xos xususiyatlari va imkoniyatlarini ta’kidlaydi . Mirzayeva (2022) innovatsion texnologiyalarning til o‘qitishdagi rolini yoritgan bo‘lsa , To'rayeva (2023) raqamli resurslarning samaradorlikni oshirishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi . Xususan,

Qurbonova (2024) va Lee & Lee (2023) sun'iy intellektning xorijiy til o'qitishdagi o'rni va yangi imkoniyatlarini tahlil qilganlar . Raqamli pedagogika va metodologik yondashuvlar borasida Xolmatova (2021) zamonaviy yondashuvlarni , Ismoilov (2022) esa raqamli lingvodidaktikaning yangi metodologik imkoniyatlarini ilgari suradi . Shu bilan birga, Pegrum (2021) va Thorne & Smith (2020) raqamli savodxonlikning til o'rganishdagi muhimligini ta'kidlaydilar .

Tadqiqot metodologiyasi: Tadqiqot adabiyotlar tahlili metodologiyasiga asoslangan. 2020-2024 yillar oralig'ida Google Scholar, Scopus va O'zbekiston ilmiy platformalarida "raqamli ta'lim", "xorijiy til o'qitish", "innovatsion texnologiyalar" kalit so'zlari bilan qidiruv o'tkazildi .

Kiritish mezonlari: Raqamli muhitda til o'qitishga oid, referi qilingan ilmiy ishlar.

Chiqarish mezonlari: Mavzuga aloqador bo'lmagan yoki belgilangan davrdan tashqari manbalar.

Dastlabki 70 dan ortiq manbadan saralash natijasida 12 ta ilmiy manba tahlilga kiritildi .

Tahlil va natijalar: Raqamli ta'lim muhitida xorijiy til o'qitishning didaktik imkoniyatlari kengayib, o'quv jarayonini moslashuvchan va shaxsiylashtirilgan tarzda tashkil etishga zamin yaratadi . O'rganuvchilar istalgan vaqtda va joyda o'quv materiallariga kirish imkoniyatiga ega, bu mustaqil o'rganishni rag'batlantiradi. Interaktiv mashqlar va simulyatsiyalar amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi .

Innovatsion raqamli vositalar va texnologiyalar til o'qitish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Multimedia kontentlari, onlayn lug'atlar va grammatika tekshiruvchilaridan foydalanish o'rganish jarayonini boyitadi . Sun'iy intellekt (AI) asosidagi vositalar, jumladan, nutqni aniqlash va tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyalari talaffuzni to'g'rilash hamda yozma ishlarni avtomatik baholash orqali o'rganishni optimallashtiradi . 1-jadvalda raqamli vositalarning til o'qitish samaradorligiga ta'siri umumlashtirilgan.

Raqamli pedagogika va metodologik yondashuvlar til o'rganuvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Raqamli lingvodidaktika doirasida loyiha asosida o'qitish va hamkorlikdagi o'rganish kabi yangi metodologik imkoniyatlar ilgari suriladi . Raqamli savodxonlikning oshishi o'rganuvchilarga virtual muhitda faol muloqot qilish imkonini berib, og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini mustahkamlaydi .

Muhokama: Ushbu tadqiqot raqamli ta'lim muhitida xorijiy til o'qitishning didaktik imkoniyatlarini kengaytirib, innovatsion vositalar samaradorlikni oshirishini va raqamli pedagogika kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishini ko'rsatdi. Bu natijalar Abduvaliev , Mirzayeva va Qurbonova kabi mualliflarning xulosalari bilan mos keladi, ayniqsa Lee & Lee va Chapelle & Jamieson sun'iy intellekt (AI) ning til o'rganishdagi salohiyatini ta'kidlaydilar. Raqamli muhit shaxsiylashtirish, interaktivlik va tezkor fikr-mulohaza berish orqali an'anaviy usullardan ustunlik beradi. Topilmalar o'qituvchilar va muassasalar uchun texnologiyalarni integratsiyalash bo'yicha amaliy yo'nalishlarni taqdim etadi. Tadqiqot cheklovi 2020-2024 yillar oralig'idagi adabiyotlar bilan cheklanganidir. Kelajakda AI ning til o'rganuvchilar motivatsiyasiga ta'sirini empirik o'rganish zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta’lim muhiti xorijiy til o‘qitishda misli ko‘rilmagan imkoniyatlarni ochib bermoqda. Innovatsion raqamli vositalar va raqamli pedagogika o‘qitish samaradorligini oshirib, o‘rganuvchilarning kommunikativ kompetentligini sezilarli darajada rivojlantiradi. Shu bois, ta’lim muassasalarida raqamli texnologiyalarni yanada chuqurroq integratsiyalash va o‘qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish tavsiya etiladi. Bu til o‘rganish jarayonini yanada samarali va moslashuvchan qiladi.

Foydalangan adabiyotlar

1. Abduvaliev, A. A. (2023). Raqamli ta’lim muhitida xorijiy til o‘qitishning didaktik imkoniyatlari. Xorijiy filologiya: Til, adabiyot, ta'lim, (1), 123-127. – https://journals.samdu.uz/index.php/foreignphilology/issue/archive
2. Mirzayeva, M. M. (2022). Raqamli ta’lim muhitida xorijiy til o‘qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish. Til va adabiyot ta'limi, (3), 89-93. – https://tilvoadabiyot.uz/
3. Xolmatova, Sh. X. (2021). Raqamli ta’lim sharoitida chet tilini o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar. Pedagogika va psixologiya, (5), 112-116. – https://jspu.uz/uz/journals/pedagogika-va-psixologiya
4. G'aniyeva, N. N. (2020). Masofaviy ta’limda chet tilini o‘qitishning o‘ziga xos xususiyatlari va imkoniyatlari. Fan va texnologiyalar taraqqiyoti, (4), 78-82. – https://journals.tdtu.uz/index.php/fvt/issue/archive
5. To'rayeva, D. R. (2023). Raqamli resurslar asosida xorijiy til o‘qitish samaradorligini oshirish. O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti ilmiy axborotnomasi, (2), 150-154. – https://uzswlu.uz/uz/category/ilmiy-nashrlar/
6. Qurbonova, Z. A. (2024). Sun’iy intellekt texnologiyalarining xorijiy til o‘qitishdagi o‘rni va ahamiyati. Xorijiy filologiya: Til, adabiyot, ta'lim, (1), 95-99. – https://journals.samdu.uz/index.php/foreignphilology/issue/archive
7. Ismoilov, A. I. (2022). Raqamli lingvodidaktika: Yangi metodologik yondashuvlar va amaliy imkoniyatlar. Tilshunoslik masalalari, (6), 45-50. – https://tilshunoslik.uz/
8. Lee, H., & Lee, S. (2023). Exploring the affordances of digital technologies for foreign language learning in higher education. Computer Assisted Language Learning, 36(7), 1345-1365. – https://doi.org/10.1080/09588221.2021.1997864
9. Xiao, R. H. P., & Sun, H. (2024). Artificial intelligence in language education: A systematic review. System, 120, 103211. – https://doi.org/10.1016/j.system.2024.103211